

Predlogi in komentarji Koalicije za trajnostni razvoj podeželja:
osnutek (10.11.2006) Programa razvoja podeželja Republike Slovenije
za obdobje 2007-2013

Ljubljana, 29.11.2006

Ugotavljamo, da so v osnutku Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013 (PRP) vsebovani nekateri predlogi, ki jih je v svojem dosedanjem delu podala tudi Koalicija za trajnostni razvoj podeželja. To so predvsem nekateri predlogi z ožjega področja 2. osi (habitatni ukrepi) in nekateri ukrepi v 1. in 3. osi (podpore skupinam pridelovalcev vklj. s promocijo in trženjem).

Z zaskrbljenostjo pa ugotavljamo, da je predlog celotne strukture porabe sredstev po posameznih oseh in ukrepih/podukrepih po našem mnenju neustrezen. Kot koalicija, v kateri imajo pomemben glas tudi okoljske nevladne organizacije, bi morali načeloma podpirati predlog, da je 2. osi namenjenih kar 53% sredstev. Vendar pa tega ne moremo storiti. Ugotavljamo namreč, da nekateri podukrepi v 2. osi sem nikakor ne sodijo, kar nadalje pomembno vpliva na učinek 2. osi v celoti (izpolnjevanje ciljev 2. osi), s tem pa seveda tudi na sam PRP.

Tu ugotavljamo, da predlogi koalicije niso bili upoštevani; nasprotno, predlog je oblikovan v nasprotni smeri. Podrobnejše pripombe navajamo spodaj.

Poleg tega ni bila upoštevana niti vrsta drugih argumentiranih pripomb, ki jih prav tako navajamo v nadaljevanju.

1. Uskladitev ciljev za ekološko kmetijstvo s cilji, zapisanimi v Akcijskem načrtu EK

Kljub našim opozorilom, da v (nobeni od dosedanjih verzij) NSN niso upoštevani cilji, ki so bili določeni v Akcijskem načrtu za razvoj ekološkega kmetijstva do l. 2015 (ANEK), je v predlogu PRP ponovno navedena močno znižana vrednost.

Dejstvo je, da je MKGP za pripravo ANEK-a imenovalo široko sestavljeno skupino strokovnjakov (tudi z drugih ministrstev) in deležnikov, nakar samo potrdilo izdelek te skupine in ga predložilo v potrditev vladi RS, ki je ANEK novembra 2005 tudi potrdila. Delovna skupina je ta cilj na osnovi razpoložljivih podlag in trendov ocenila za optimističen, vendar realen. Zato je popolnoma nespremenljivo, da tam zastavljene ciljne vrednosti v PRP niso upoštevane niti približno.

Zato ponovno opozarjamo, da je treba v PRP postaviti cilje za število ekoloških kmetij skladno z ANEK na npr. **16-18% do leta 2013** namesto neutemeljeno sedaj predlaganih 10%. (Ciljna vrednost v ANEK je 20% do l. 2015).

2. Nesprejemljivost IP v SKOP

Naše najbolj odločno opozorilo se nanaša na uvrstitev integrirane pridelave v SKOP. Ponovno opozarjamo, da je ta tako po strokovni kot kmetijsko-politično strateški plati nesprejemljiva, ter znova navajamo glavne argumente za nasprotovanje temu predlogu:

- V programskem obdobju 2007-2013 so vsi kmetje, ki uveljavljajo katerakoli plačila iz ukrepov skupne kmetijske politike, **dolžni** upoštevati navzkrižno skladnost – t.j. upoštevati vrsto relevantne zakonodaje s področja varstva

okolja, dobrobiti živali idr. ter dobre kmetijske prakse; tu pa je vsebovan tudi cilj, ki je v predlogu PRP naveden kot cilj ukrepov IP: *“nadzorovana uporaba gnojil in fitofarmaceutskih sredstev”*. IP v **pretežni večini** ni nič drugega kot prav izvajanje oz. upoštevanje predpisov, ki jih zajema navzkrižna skladnost! Dodeljevanje posebnega statusa IP je zato z vidika ciljev 2. osi/SKOP popolnoma neupravičeno.

IP ni nič drugega kot **nadzorovana konvencionalna pridelava**. Argument, da v IP poteka nadzor nad porabo FFS in sintetičnih mineralnih gnojil (SMG), je mnogo prešibek. Osnovni problem je v skoraj popolni odsotnosti možnosti nadzora nad dejansko uporabljenimi količinami, saj prodaja FFS in SMG ni omejena, posreden nadzor pa daje le zelo šibke oz. slabo veljavne rezultate. (Za razliko od ekološkega kmetijstva, kjer je prepovedana in sankcionirana že **prisotnost** sintetičnih FFS in SMG na obratu!)

SKOP pa nikakor ni pravo mesto za izvajanje splošnega nadzora nad kmetijsko pridelavo. Slovenija mora kot članica EU namreč v vsakem primeru poskrbeti za ustrezno preverjanje izvajanja navzkrižne skladnosti, zato se je nujno osredotočiti na to (ne prav lahko) nalogo, vendar na zato ustreznem mestu. S tem se bo okoljski vidik slovenskega kmetijstva neprimerno bolj izboljšal kot pa z neupravičenim uvrščanjem IP v SKOP.

- Tudi z morebitno prilagoditvijo (zaostritvijo) predpisov IP le-ti ne morejo postati taki, da bi dejansko upravičili vključitev v SKOP; uporaba sintetičnih mineralnih gnojil in sintetičnih pesticidov namreč ostaja stalnica IP in ključna razlika med IP in resnično trajnostnim kmetijstvom. Tudi prepoved uporabe GSO v IP tu še zdaleč ne zadošča, saj glede na sedanje mnenje slovenske javnosti, kmetov in tudi MKGP gojenje GSO za Slovenijo sploh ni opcija.
- Tu je še pomemben ekonomski kmetijsko-politični razlog. IP se je v tujini uveljavila kvečjemu kot minimalni standard, ki ga pridelovalec **mora** izpolnjevati, če svoje pridelke sploh želi tržiti npr. v trgovskih verigah ali za pridelavo. (Medtem ko je za nekatere evropske proizvajalce otroške hrane minimalni standard že postala ekološka pridelava!)
- Nikakor ne najmanj pomembno: nadaljnje umeščanje IP v SKOP je dolgoročno škodljivo za slovenske kmete. Namesto da bi jim pomagali pri večjem preusmerjanju v zelo konjunktivno ekološko kmetijstvo (naraščajoče povpraševanje!) ali druge (evropske) sheme kakovosti, jim MKGP ustvarja lažno kratkotrajno “varnost” in hkrati odpira prostor za zaostrovanje konfliktov med konvencionalnim kmetijstvom na eni strani in javnostjo ter nevladnimi organizacijami na drugi.

Naj za ponazoritev navedemo le dva vira teh konfliktov:

- a) Poskusi promocije IP oz. pridelkov iz IP v javnosti so po dosedanjih izkušnjah v vseh državah privedli do konfliktov z ekološko pridelavo oz. konfliktom z ekološkimi kmeti, pa tudi do odpora potrošnikov in njihovih organizacij, ki takšne poskuse hitro razumejo kot zavajanje. Zato se promociji pridelkov iz IP povsod izogibajo oz. je le-ta zelo omejena.
- b) NVO bomo javnost še bolj kot doslej obveščale o razliki med ekološkim kmetovanjem in drugimi načini pridelave, in javnost ne bo razumela, zakaj tovrstna podpora IP; politika MKGP (oziroma vlade) v očeh javnosti bo izgubljala verodostojnost.

3. Nesprejemljivost IP kot "nacionalne kakovostne sheme"

Iz zgoraj zapisanega je jasno, da ni neupravičeno le umeščanje IP v SKOP, temveč še bolj ustvarjanje nove "sheme kakovosti" na nacionalni ravni, ki bo dodatno okrepila konflikte, še posebej, če bo povezana s podporo pri trženju in promociji. Opozarjamo, da bi takšna "nacionalna shema kakovosti" Slovenijo postavila v kaj čudno luč v Evropski uniji, saj ni izraz visoke ravni kakovosti in okoljske naravnosti v kmetijstvu, temveč bi pomenilo, da v Sloveniji plačujemo za nekaj, kar bi moralo biti dandanes (še posebej v na splošno razmeroma razviti Sloveniji) samoumevno, ali pa vsaj splošna usmeritev – ne pa nekaj posebnega!

4. Ne glede na to, da IP v SKOP sploh ne sodi, pa moramo še posebej opozoriti na **popolnoma nesprejemljivo razliko med višino predlaganih plačil za ekološko pridelavo in IP**. Oglejmo si, kaj pomeni sedanji predlog: nič drugega kot to, da bo npr. kmet v IP z okoljskimi plačili dobil povrnjene vse ali večji del "dodatnih stroškov/izgubljenega dohodka", medtem ko bo ekološki kmet s temi plačili dobil povrnjenih le manjši delež vseh stroškov!

Primer:

Ekološki sadjar naj bi imel po izračunu za 1.353 EUR/ha dodatnih stroškov, sadjar v IP pa 821 EUR. Evropska uredba določa maksimalno možno plačilo 900 EUR. Zato naj bi ekološki sadjar prejel 900 EUR, sadjar v IP pa celotne stroške – 821 EUR!

Podobno naj bi ekološki poljedelec imel za 741 EUR/ha dodatnih stroškov, poljedelec v IP pa 277 EUR. Evropska uredba določa maksimalno možno plačilo 600 EUR. Zato naj bi ekološki poljedelec prejel 600 EUR, poljedelec v IP pa znova celotne stroške – 277 EUR!

Povedano še drugače:

Ekološki sadjar bi tako prejel neposredno plačilo, ki krije le 66% njegovih dodatnih stroškov, sadjarju v IP pa bi pokrili te stroške 100%.

Ekološki poljedelec bi prejel neposredno plačilo, ki krije le 81% njegovih dodatnih stroškov, poljedelcu v IP pa bi znova pokrili stroške 100%.

S takšnimi razmerji bi kmete nedvoumno spodbujali, naj se iz ekološke pridelave raje preusmerijo v IP, da si ne bodo delali ekonomske škode na račun varstva okolja! To je popolnem nasprotju s trditvami MKGP, da je treba na IP pravzaprav gledati kot na "prehodno obdobje" v preusmerjanju v ekološko pridelavo. Prav nasprotno – s takimi plačili bo MKGP kmete jasno usmerjalo v IP in odvrčalo od ekološke pridelave.

S tem se le potrjuje naš sum, da MKGP dejansko ne želi širitve sektorja ekokmetijstva in ekoživil in da je bil ANEK le domača naloga za Evropsko unijo, ne pa tudi načrt v korist domačega kmeta in potrošnika.

Tudi če bi IP bilo vključeno v SKOP, bi bilo smiselno in upravičeno kvečjemu, da vsi pridelovalci dobijo povrnjen SORAZMERNI del dodatnih stroškov; če ekološki kmet zaradi EU-uredbene omejitve lahko prejme le povračilo 66% dodatnih stroškov (900 EUR), jih lahko tudi sadjar v IP le 66% (v tem primeru 541 EUR).

TODA:

- a) To velja ob predpostavki, da je uporabljena modelna kalkulacija stroškov ustrezna. Še posebej pri sadjarstvu močno dvomimo, da je tako (dodatni strošek IP v primerjavi z običajno konvencionalno pridelavo se zdi precej pretiran).

b) Upoštevati pa bi bilo treba tudi, kaj EKO in IP dejansko pomeni z vidika koristi za okolje, tu pa se EKO po vrsti indikatorjev odreže neprimerno boljše. (Tudi OECD delež ekoloških kmetij uporablja kot indikator okoljske naravnosti kmetijstva v neki državi!) Zato je nesmiselno toliko sredstev porabljati za IP, saj je okoljska korist v primerjavi s stroški mnogo manjša kot v EKO. To bi morali izraziti tudi s stopnjo kritja dodatnih stroškov, tako da bi moralo biti IP upravičeno še do nižjega deleža. Ker pa višina plačil po evropski uredbi tega ne more odraziti (upoštevajo se le izguba dohodka oz. dodatni stroški), je jasno, da je bil "izvirni greh" storjen že s samo uvrstitvijo IP v SKOP – torej s previsokim (oziroma premalo upravičenim) vrednotenjem IP kot okoljskega ukrepa.

5. Višina plačil za posamezne (pod)ukrepe mora biti oblikovana tako, da kmete dejansko spodbuja k okoljsko čim bolj koristnim ukrepom. **Če kmet prehitro doseže maksimalno skupno vsoto plačil na ha**, je učinek celotnega SKOP v smislu varstva okolja nizek, pa tudi "nevzgojen". Kmetu denar ne sme biti "podarjen" za malo ali nič, temveč mora zanj res narediti nekaj dodatnega družbeno (okoljskega) koristnega.

Jasno je torej, da gre pri uvrstitvi IP v SKOP prvenstveno za ukrep, namenjen subvencioniranju pridelave (pridelovalcev) brez dovolj jasnih okoljskih koristi, kar je v nasprotju z nameni 2. osi oz. kmetijsko-okoljskega programa, še posebej, če je ta uvrstitev tako problematična, da ruši celoten koncept 2. osi.

6. Ekokmetijstvo na Natura 2000/zavarovanih območjih kot eden od ciljev PRP

V prejšnjih predlogih smo utemeljili, da je za območja Natura 2000 in zavarovana območja dolgoročno edina sprejemljiva osnovna oblika kmetovanja ekološko kmetijstvo.

Ponovno zahtevamo, da se v PRP zapiše ustrezen cilj: predlagamo, da ta cilj znaša: 70% vseh kmetijskih zemljišč na območju Nature 2000 in zavarovanih območij je do l. 2013 vključenih v ekološko pridelavo.

7. Minimalno število GVŽ na ekološkem travinju

Tudi mi se zavedamo dejstva, da se pri ekološkem travinju dogajajo nezaželeni pojavi – črpanje neposrednih plačil brez zagotavljanja družbeno koristnih dejavnosti (pridelava in uporaba ekološke krme, reja ekoživali, preprečevanje zaraščanja in s tem ogrožanje specifične biotske raznovrstnosti, ipd.).

Vendar pa opozarjamo, da sedanji predlog, po katerem naj bi bile do plačil za ekološko travinje upravičeni le kmetije z najmanj 0,5 do največ 1,9 GVŽ/ha, ni ustrezen. Problematična je najmanjša spodnja meja 0,5 GVŽ/ha, saj v praksi ekološki kmetje na določenih območjih (npr. Kras) in / ali v določenih letih (sušna leta, ki bodo po napovedih meteorologov v prihodnosti še pogostejša) dejansko ne morejo prehraniti niti 0,5 GVŽ/ha, temveč tudi le 0,1-0,2 GVŽ. Zato ne bi bilo pravično, da bi bili taki kmetje že avtomatsko izločeni.

Zato se strinjamo s predlogom, da bi bila upravičenost do plačil za ekološko travinje povezana z minimalno obremenitvijo 0,5 GVŽ/ha na drugačen način: kmet naj prejme plačila za ekološko travinje le za toliko ha, kolikor jih obremeni do 0,5 GVŽ/ha, npr. kmet z 20 GVŽ in 80 ha travinja je upravičen do plačil za ekološko travinje za 40 ha travinja ($20 \text{ GVŽ} / 0,5 = 40$) (ter za pripadajoči delež enotnega plačila na površino), za preostalih 40 ha pa lahko prejme le enotno plačilo na površino.

1. in 3. os PRP:

Zaradi kratkega časa za pripombe in obsežnosti gradiva smo ukrepe po ostalih oseh pregledali le informativno. Pozdravljamo še posebej možnosti za podporo organizacijam (ekoloških) pridelovalcev in promocijo ekoživil, pa tudi za manj zapletene investicije v 1. osi.

Predlagamo pa, da v PRP vključimo tudi ukrepe za izboljšanje informiranja, usposabljanja in svetovanja v ekološkem kmetijstvu.

Podlage oziroma predlog za te ukrepe vam bomo posredovali v začetku naslednjega tedna.

Upamo, da boste naše predloge upoštevali pri nadaljnjem izboljševanju programa.

Naši predlogi so bili usklajeni na sestanku članov koalicije dne 28.11.2006 in dodatno 29.11.2006.

S spoštovanjem,

Pripravila:

Anamarija Slabe

Za Koalicijo za trajnostni razvoj podeželja*

*Člani Koalicije za trajnostni razvoj podeželja so:

1. *Inštitut za trajnostni razvoj*
2. *Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije – DOPPS*
3. *Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije – Zveza BIODAR*
4. *Društvo za ohranjanje naravne dediščine Slovenije – DONDES*
5. *Združenje ekoloških kmetov osrednje Slovenije*
6. *Botanično društvo Slovenije*
7. *Zveza društev za biološko-dinamično gospodarjenje »AJDA - DEMETER« Slovenija*
8. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA SOSTRO*
9. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA DOLENJSKA*
10. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA DOMŽALE*
11. *Zavod Symbiosis*
12. *Notranjski regijski park*
13. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA GORIŠKA*
14. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA KOROŠKA*
15. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA PREKMURJE*
16. *Ognjič, društvo za naravno in kvalitetno življenje*
17. *Projekt "Skupaj za zdravje človeka in narave"*
18. *Turistična zveza Slovenije*
19. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA Posočje*
20. *Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA Gorenjska*
21. *Vrbov log, zavod za ohranjanje podeželja Brezovska Gora*
22. *Demeter, Zavod za biološko dinamično gospodarjenje*